

Před 70 lety Arabové odmítli plán na vznik Izraele a Palestiny, důležitou roli sehrálo Československo

---

ct24.ceskatelevize.cz/svet/2313490-pred-70-lety-arabove-odmitli-vznik-izraele-a-palestiny-dulezitou-rolu-sehralo

Zpravodaj ČT Szántó o plánu OSN na rozdělení Palestiny z roku 1947

Po první světové válce, která vedla k rozpadu Osmanské říše, připadla Palestina Velké Británii jako Britský mandát Palestina. Balfourova deklaráce z roku 1917 již dříve hovořila o vzniku „národní domoviny“ Židů v Palestině, kde žilo koncem války zhruba 700 tisíc Arabů a jen 56 tisíc Židů.

Celé meziválečné období ale provázely rozepře mezi Židy a Araby. Vše vyvrcholilo půlroční arabskou generální stávkou a ozbrojeným povstáním, jehož cílem bylo prosadit národní nezávislost a zbavit se britské kontroly.

Fakta Arabsko-izraelské války

Arabsko-izraelské války

První arabsko-izraelská válka, resp. Válka za nezávislost ze strany Židů a Katastrofa ze strany Arabů: (15. květen 1948 – 20. červenec 1949).

Soupeři Izraele: Jordánsko, Egypt, Irák, Libanon, Sýrie, Jemen (omezená účast) a Saúdská Arábie (omezená účast). Stát Izrael byl vyhlášen 14. května 1948. Hned po vzniku byl napaden arabskými státy, jejichž jasně deklarovaným cílem byla naprostá likvidace Izraele. Po počátečních potížích začal Izrael získávat vojenskou převahu (nemalou zásluhu na tom měly i dodávky zbraní z Československé republiky).

Dne 11. června bylo uzavřeno první příměří, které bylo brzy porušeno. 18. července bylo uzavřeno další, ale zmocněnec OSN hrabě Folke Bernadotte byl zabit sionisty a válka vypukla nanovo. V této době již Izrael obsazoval i území, která mu nebyla přisouzena OSN, zmocnil se dokonce Sinajského poloostrova.

Na počátku března 1949 Izrael obsadil Negevskou poušť, získal přístup až k Akabskému zálivu s přístavem Ejlát. Od února do července 1949 postupně uzavřel příměří se všemi nepřátelskými státy (jeho existenci ovšem ani jeden neuznal). Izrael obsadil některá území původně určená pro vytvoření arabského státu v Palestině a západní Jeruzalém.

Druhá arabsko-izraelská válka

Sinajská válka, která byla součástí Suezské krize, započala izraelským útokem na Egypt 29. října 1956 poté, co egyptský prezident Gamál Násir zahájil blokádu izraelského přístavu Ejlát a hlavně znárodnil Suezský průplav, jehož největšími podílíky byli britští a francouzští akcionáři. (Získané finance měly jít na stavbu Asuánské přehrady).

Izraelský útok byl podle dohody z 23. října 1956 ze Sèvres podpořen jednotkami Velké Británie a Francie. (Oba státy se svou účastí také snažily upevnit své postavení v arabském světě – vliv mělo britské vyklizení vojenských základen na Sinaji, u Francie se zde odrazila ztráta Maroka a Tuniska, a krizový vývoj v Alžírsku).

Společná akce Izraele, Velké Británie a Francie vyvolala negativní odezvu hlavně USA. Pod jejich vlivem OSN 2. listopadu přijala rezoluci, která vyzývala zúčastněné k ukončení bojových akcí a vyklizení obsazených území. Velká Británie a Francie se stáhly až po hrozbě Moskvy (bombardovat Londýn a Paříž) a hrozbě USA, že zastaví půjčky z Mezinárodního měnového fondu.

Válka skončila rozpačitým výsledkem – pro Francii a Velkou Británii znamenala diplomatický debakl, pro Izrael vítězství, neboť dosáhl svého cíle – likvidace vojenského potenciálu Egypta. Dále obsadil pásmo Gazy a zajistil si nerušený přístup k Akabskému zálivu. Do roku 1957 také držel Sinajský poloostrov. Toto vítězství však bylo výrazně znehodnoceno sblížením Egypta, Jordánska, Sýrie a SSSR.

Třetí arabsko-izraelská válka

Šestidenní válka započala leteckým útokem Izraele na Egypt brzy ráno 5. června 1967. Navzdory tomu je obvykle jakožto agresor uváděn Egypt, neboť Izrael pouze reagoval na to, že Egypt uzavřel pro izraelské lodě Tiranskou úžinu, což i dle nejužšího výkladu mezinárodního práva představovalo jednoznačný válečný akt.

Přestože Egypt byl na útok „připraven“ a přispěchaly mu na pomoc další arabské státy (Jordánsko a Sýrie), skončila šestidenní válka zdrcující porážkou arabské koalice. Izraelská armáda pod vedením Mošeho Dajana obsadila Sinajský poloostrov a další jednotky dobyly Jeruzalém, celý Západní břeh Jordánu a Golanské výšiny

na hranicích se Sýrií (významné pro svou strategickou polohu; z jejich vrcholků může být ostřelována velká část severu Izraele včetně životně důležitého vodovodu spojujícího severní a jižní část státu).

Čtvrtá arabsko-izraelská válka

Opotřebovací válka začala 21. října 1967 potopením izraelského torpédoborce Eilat dvěma raketovými čluny egyptského námořnictva. Pokračovala sériemi lokálních přeshraničních incidentů a výpadů, které však nebyly spojeny s klasickými frontovými boji a obsazováním země. Skončila 7. srpna 1970 se šrámy na obou stranách (přičemž ty arabské byly větší). Na arabské straně se angažovaly zejména Egypt a Jordánsko spolu s arabským obyvatelstvem obsazených území.

Pátá arabsko-izraelská válka

Jomkipurská válka propukla nečekaným útokem Sýrie a Egypta na Izrael 6. října 1973. Egyptská vojska překročila Suezský průplav a syrská zaútočila na Golanské výšiny. Protiútok izraelské armády proti Egyptu pronikl až na západní břeh Suezského průplavu. Na severu se izraelské obrněné jednotky dostaly téměř na dostřel syrského hlavního města Damašku. Příměří bylo uzavřeno 25. října 1973.

V konfliktu se v omezené míře angažovaly též jednotky Iráku. Egypt a Sýrie byly vyzbrojeny Sovětským svazem a dodávky zbraní se při tomto konfliktu ještě zvýšily. Díky americké vojenské podpoře nebyla izraelská armáda poražena.

Londýn reagoval zřízením Peelovy komise, která následně došla k závěru, že britská správa je nefunkční a navrhla rozdělení Palestiny na arabský stát spojený se Zajordánskem (dnešní Jordánsko), malý židovský stát a mandatorní zóny.

Kvůli přítomnosti menšin v každé z oblastí žádala komise přesun asi 225 tisíc Arabů z budoucího židovského státu a asi 1250 Židů ze státu arabského. Arabové tento plán odmítli kvůli disproporci ve výměně obyvatel i kvůli tomu, že měli přijít o oblasti s klíčovou hodnotou pro zemědělství.

Odkaz

[Před 100 lety Britové poprvé podpořili vznik Izraele, Balfourova deklaráce jitrí emoce dodnes](#)

Britská Bílá kniha zasadila ránu židovským nadějím

V roce 1939 vypukla druhá světová válka, v níž se Britové snažili nepřijít o přízeň arabských zemí. Proto se v McDonaalově tzv. Bílé knize z května 1939 píše, že „není součástí politiky (britské vlády), aby se Palestina stala židovským státem“. Cílem bylo omezit židovské přistěhovalectví do Palestiny a prodej arabských pozemků Židům.

Komise Společnosti národů (předchůdkyně OSN) přitom upozornila, že Bílá kniha je v rozporu s podmínkami britského mandátu. S Brity spolupracovala Židovská agentura (organizace zaštiťující sionistické hnutí v Palestině), která se je snažila přesvědčit o potřebě obnovy židovských imigračních práv.

To se však nedařilo. Když americký prezident Harry Truman po druhé světové válce požadoval umístění 100 tisíc lidí, kteří přežili holocaust, do Palestiny, restriktce vyplývající z Bílé knihy tomu stále bránily. Židé se tehdy postavili na odpor a rostl i tlak ze strany USA.

Odkaz

[Pokusy o řešení izraelsko-palestinského konfliktu od 90. let selhávají](#)
Nakonec vznikl Anglo-americký výbor, který rozhodl o okamžitém umístění 100 tisíc Židů do Palestiny a zrušení omezení prodeje arabských pozemků. Washington jeho závěry podpořil, ale Londýn

spíše dál uplatňoval restrikce. Doporučení výboru navíc vyvolalo protižidovské demonstrace v dalších arabských státech.

O dalším osudu Palestiny rozhodovalo také Československo

Situace byla pro Spojené království nadále neudržitelná. „Po druhé světové válce byli Britové, v zájmu zachování alespoň relativního klidu, nuceni v zemi udržovat zhruba stotisícovou posádku,“ uvedl pro web ČT24 expert na moderní židovské dějiny Jan Zouplna z Orientálního ústavu AV ČR.

V únoru 1947 Británie oznámila, že ukončí správu Palestiny. Osud této oblasti tak dostala do rukou OSN. Ta nechala hned v květnu zřídit Zvláštní komisi OSN pro Palestinu (UNSCOP), která se měla věcí zabývat a v níž mělo zastoupení 11 států.

Odkaz

[Kvůli Chrámové hoře jde do tuhého. Izrael zmrazil vztahy s UNESCO](#)
Československo tehdy v této komisi zastupoval diplomat Karel Lisický. „Komise byla záměrně složena bez přímého zastoupení velmocí. Velmi aktivní a viditelnou roli sehrálo Československo. V rámci komise podporovalo takzvaný většinový návrh, to znamená rozdělení Palestiny na dva samostatné státy,“ řekl Zouplna.

„Plán na rozdělení Palestiny na židovský a arabský stát prosazovala většina členů komise (spolu s Československem také Austrálie, Guatemala, Kanada, Nizozemsko, Peru, Švédsko, Uruguay). Plán na federalizaci Palestiny zastávaly v komisi jen tři státy (Indie, Írán, Jugoslávie),“ přiblížil názory zemí odborník na blízkovýchodní politiku Marek Čejka z brněnské Mendelovy univerzity.

„Jako alternativa byl navržen jeden dvounárodní stát, v němž by měli Židé a Arabové rovná politická, náboženská a občanská práva.“

Jakub Záhora

---

analytik Výzkumného centra AMO se zaměřením na Blízký východ pro ČT24

Plán OSN prošel, muslimské státy ale byly proti

Valné shromáždění OSN nakonec 29. listopadu 1947 přijalo komisí doporučený návrh na rozdělení Palestiny jako rezoluci číslo 181. Usnesení prošlo mimo jiné i díky podpoře amerického prezidenta Trumana.

Pro rezoluci hlasovalo 33 států (mimo jiné USA, SSSR, Francie či Československo), 13 ji odmítlo (zejména většinové muslimské státy jako Turecko, Egypt, Írán, Irák, Libanon, Pákistán, Saúdská Arábie či Sýrie) a deset států se zdrželo hlasování (třeba Británie).

Zvětšit obrázek

Zdroj: <https://commons.wikimedia.org/Hustoles>

Autor: U.S. Central Intelligence Agency

Podle plánu se měl židovský stát skládat ze tří částí (pobřežní oblast od Haify po Rechovot, východní Galilea včetně Galilejského jezera a část Negevské poušti včetně nynějšího přístavu Ejlat), palestinský stát také ze tří částí (západní Galilea včetně přístavu Akko či města Nazaret, celý západní břeh Jordánu a jižní pobřežní pás od Gazy po Ašdod včetně pásu při egyptských hranicích).

Pod mezinárodní správou měl být Jeruzalém se širším okolím včetně Betléma. Oproti návrhu UNSCOP rezoluce přisoudila přístav Jaffa (nyní součást Tel Avivu) a město Beerševa s okolím palestinskému státu, část pobřeží Mrtvého moře zase státu židovskému.

Židé měli získat větší území

Židovský stát měl mít podle OSN 56 procent území mandátní Palestiny, arabský 43 procent. V židovském státě mělo tehdy žít přes 900 tisíc lidí, z toho 55 procent (téměř půl milionu) Židů, v arabském státě 735 tisíc obyvatel včetně asi 10 tisíc Židů a v Jeruzalémě a okolí na 200 tisíc lidí, z čehož byla zhruba polovina Židů a polovina Arabů.

Většina Židů včetně Židovské agentury plán přijala. V Tel Avivu a Jeruzalémě slavily davy vznik moderního židovského státu. „Židovský lid nikdy nedosáhl většího úspěchu (...) ve své dlouhé historii od doby, kdy se stal národem,“ prohlásil pozdější první premiér Izraele David Ben Gurion.

Návrh odmítli pouze někteří revizionisté mezi sionisty, kteří jej považovali za zřeknutí se legitimního území židovského národa.

Odkaz

[Problém židovských osad: Právo na bezpečí, nebo území?](#)

Palestinské „ne“ jako osudová chyba?

Zásadní problém ale představoval fakt, že plán OSN razantně odmítli Arabové v čele s Ligou arabských zemí. „Zničíme tuto zemi (Izrael) zbraněmi. Zničíme každé místo, kam Židé půjdou hledat útočiště,“ varoval ještě před hlasováním tehdejší irácký premiér Nuri al-Said.

„Jak místní palestinské obyvatelstvo, tak okolní arabské státy nesouhlasily s tím, aby v Palestině vznikl stát založený z jejich pohledu evropskými kolonizátory. Navíc dle plánu OSN měla židovská menšina obdržet území, které bylo disproporčně mnohem větší, než byl její podíl na celkovém obyvatelstvu,“ vysvětlil analytik AMO Jakub Záhora.

„Arabové měli v té době stále výraznou demografickou převahu na území britské Palestiny. Šlo také o majetková práva k půdě. Z necelých dvou milionů obyvatel Palestiny představovali v roce 1947 Židé jen třetinu a u vlastnictví půdy byl rozdíl ještě větší.“

Marek Čejka

---

expert na Blízký východ pro ČT24

Odmítnutí rezoluce 181 se často interpretuje jako osudová chyba, v novější době i mezi Palestinci. „V dobovém kontextu byla situace poněkud složitější. Mezinárodní společenství vnímalo rezoluci jako nápravu křivd vůči Židům a řešení tehdejší židovské uprchlické otázky. Palestinci tento pohled nesdíleli. Dle rezoluce mělo zhruba 55 procent území připadnout ve prospěch židovského státu. V reáliích roku 1947 přitom Arabové tvořili dvě třetiny populace. Židé představovali většinu pouze v jednom ze šestnácti menších správních celků země. Třetina veškeré židovské populace žila v jediném městě – Tel Avivu,“ konstatoval expert na Blízký východ Zouplna.

Odkaz

[Další články o izraelsko-palestinském konfliktu na webu ČT24](#)

Podle něj byla chybou spíše taktika bojkotů, odmítání kompromisů a mučednického étosu, která následně provázela palestinské vedení po desítky let. „Ta se v praxi mimo jiné projevila vyčleněním z mírového procesu v 70. letech a následně neschopností zúročit mírový proces 90. let. Obávám se, že nabídka teritoriálních ústupků, jak ji Palestincům předložil v roce 2000 tehdejší premiér Ehud Barak, se již z izraelské strany nebude opakovat,“ upozornil dále Zouplna.

[Zvětšit obrázek](#)

Palestinské snahy o nezávislost

Zdroj: REUTERS

Autor: Marko Djurica

Moskva podporovala československou vojenskou pomoc Židům

Na základě rezoluce OSN z roku 1947 vyhlásili Izraelci v polovině května 1948 svůj stát. Izrael vzápětí uznaly jak Spojené státy, tak i Sovětský svaz.

V době ustavení židovského státu žilo na území někdejšího britského mandátu asi 1,2 milionu Arabů a 650 tisíc Židů. Druhý den po vyhlášení nezávislosti armády pěti arabských států Izrael napadly, a rozpoutaly tak První arabsko-izraelskou válku.

„Československo v té době výrazně sympatizovalo s židovskou stranou konfliktu, což se zanedlouho projevilo i zbraňovými dodávkami pro nově vzniklý stát Izrael,“ poznamenal politolog Čejka. Dobré vztahy s Izraelem budoval hlavně tehdejší diplomat Jan Masaryk, připomněl Záhora.

Zvětšit obrázek

„Před únorem 1948 bylo Československo jedním z velkých zastánců židovské komunity v Palestině. Po komunistickém puči tato orientace pokračovala, byť se jednalo o diktát Moskvy, která v té době myslela, že podpora nově vzniklého Izraele jí poskytne geopolitickou výhodu. Během války mezi Izraelem a arabskými státy pak Československo zásobovalo izraelské síly zásobami vojenského materiálu, což je dodnes Izraelci ceněno. Brzy po vítězství Izraele nicméně SSSR začalo podporovat arabské státy a Československo tuto linii pochopitelně následovalo také,“ upozornil analytik Záhora.

Na pragmatické chování Moskvy poukazuje i Zouplna. „Cílem byla redukce britského vlivu na Blízkém východě, destabilizace regionu a dlouhodobé poškození zájmů Západu v oblasti,“ řekl expert webu ČT24. „Z budoucího sovětského bloku se na půdě OSN ve prospěch Izraele aktivně angažovalo také Polsko,“ doplnil Zouplna.

Milióny uprchlíků a řešení v nedohlednu

Už během První izraelsko-arabské války opustilo zemi přes 700 tisíc Arabů a Izrael rozšířil své hranice nad rámec plánu OSN. Další ranou byla pro Palestince zejména takzvaná šestidenní válka v roce 1967, v jejímž důsledku začal izraelský stát okupovat Pásmo Gazy a Západní břeh Jordánu. Celkem nyní žije mimo domov přes 5 milionů Palestinců, často v zemích, které jim odmítají udělit občanství.

Odkaz

Deset let od ovládnutí Hamasem trápí Gazu bída i neustálá hrozba konfliktu

Rozhovory o možném dvoustátním řešení izraelsko-palestinského konfliktu přitom trvají dodnes. V roce 1988 zveřejnila Organizace pro osvobození Palestiny palestinskou deklaraci nezávislosti, která se opírá právě o rezoluci 181 z roku 1947. Šéf palestinské samosprávy Mahmúd Abbás navíc odmítnutí rezoluce už před pár lety označil za chybu, která by měla být napravena.

„Vývoj izraelsko-palestinského konfliktu – po roce 1948 (kdy vznikl Izrael), po roce 1967 (kdy v rámci šestidenní války Izrael vojensky obsadil i zbývající mandátní území Gazu a Západní břeh), a nejvíce pak mírový proces v 90. letech – přiměl velkou část palestinských nacionalistů, aby ze svých původních požadavků na celou Palestinu (tzn. v hranicích bývalého britského mandátu) ustoupili.“

Marek Čejka

---

expert na Blízký východ pro ČT24

Palestinci tak postupně změnili názor. „Až do konce 19. století žila na území tehdejší Palestiny kontrolované Osmanskou říší velmi malá židovská menšina. Byla to až židovská imigrace z Evropy, která začala během pozdního 19. století a první poloviny 20. století měnit demografickou situaci v oblasti. Židovský nárok na vlastní stát tak byl vnímán jako nelegitimní požadavek vzhledem k tomu, že Židé byli vnímáni jako cizí evropští kolonizátoři. Dnes, po 50 letech okupace

palestinských územích, jsou Palestinci ochotni přijmout kompromis, který by jim umožnil politickou samostatnost," okomentoval Záhora názorový vývoj.

Současné podmínky přitom Palestincům příliš nenahrávají – Izrael dál buduje židovské osady a nový americký prezident Donald Trump se profiluje jako velký zastánce židovského státu, i když tvrdí, že chce sehrát roli prostředníka.

Jednu z kontroverzí představuje Trumpův plán přesunout americkou ambasádu z Tel Avivu do Jeruzaléma. Většina zemí přestěhovala velvyslanectví do Tel Avivu právě kvůli rezoluci OSN z roku 1947, která určuje mezinárodní správu města.